

Poštnina plačana v gotovini.

Cena 2-50 Din.

DRAMA

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI 1934/35

ZLATO TELE

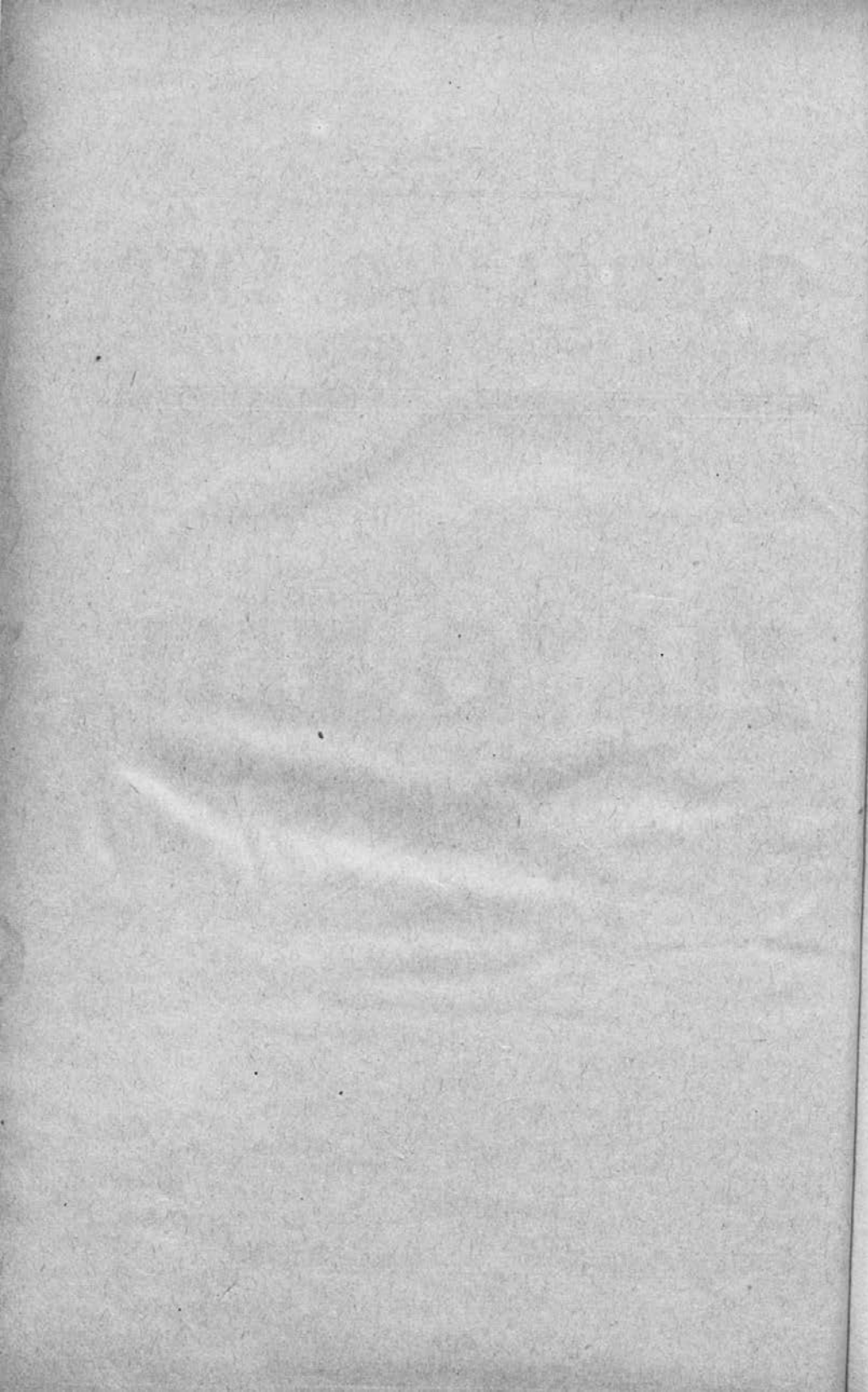
Premijera 26. maja 1935

IZHAJA ZA VSAKO PREMIJERO

UREDNIK: CIRIL DEBEVEC

GLEDALIŠKI LIST

NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI

Izhaja za vsako premijero

Premijera 26. maja 1935

F. C.: Joža Vombergar: „Zlato tele“

Joža Vombergar ne nastopa prvič kot dramatik na deskah Nar. gledališča v Ljubljani. Pred dvema letoma je drama igrala ob polni hiši in z velikim uspehom komedijo »Vodo«, njegov dramski prvenec. Delo je našlo pot iz Ljubljane tudi v Maribor in na

Joža Vombergar

številne podeželske odre. Kar odlikuje Vombergarja kot tvorca in dramatika in ga ohranja v spominu občinstva, je njegovo neposredno in zdravo gledanje na življenje, na sodobno dogajanje slovenskega podeželja, njegov sveži in neprisiljeni humor, ki izhaja iz značajev in dejanja. Njegova odlika je v tem, da nam za ljud-

skimi dramatikami — ob Medvedu, Finžgarju in Jalenu — odkriva meščanstvu neposredno ljudsko življenje, kateremu se meščanstvo vedno bolj odmika.

Naslednje Vombergarjevo delo je bilo žaloigra »Vrnitev«, božična prigoda, ki so jo mnogo igrali podeželski odri; snovno je vzeto prav iz širših ljudskih plasti.

»Zlato tele« je tretje njegovo delo; če se je pisatelj pri »Vrnitvi« oziral bolj na potrebe ljudskih odrov, je »Zlato tele« pisano z resno literarno ambicijo. Od uprizoritve »Vode« sta pretekli dve leti in če je bil v »Vodi« svoje poti še negotov, mestoma morda še konvencionalen in premalo prepričevalen, vidimo ob »Zlatem teletu« napredek v premi črti naprej. Pisatelj se je v tem času razgledal po slovenski zemlji, po svoji gorenjski pokrajini. Kot opazovalec ljudskega življenja je postal zrelejši in globlji. Pogled se mu je razširil in proniknil je v sodobna dogajanja, da jemlje ljudi iz okolja takšne, kakršni so, ne pa, kakršne bi rada videla stvariteljska domišljija. Priliko mu je dal dogodek, ki se je pred nedavnim vršil med nami in ki je našel odmeva v dnevnem časopisu: pokret za posmrtninsko zavarovanje.

Pisatelj si je izbral aktualno in zanimivo snov, da ob živem dogodku pokaže ljudi iz vseh družabnih plasti podeželja. V naši dobi, ko je gospodarska usidranost zrahljana, ko se pred našimi očmi ruši stari mirni in idealistični družabni ustroj, ob obubožanju nekdanj trdnih plasti, je težnja za denarjem, lov za zlatim teletom psihološko umljiv pojav. Tako riše pisatelj Jerasa, kavarnarja in posestnika v Ravnem, moža iz tako zvanih »gornjih plasti«. Dostojna protitipa sta mu Löschnigg in Sagmeister, zlasti prvi, ki s svojo, z nemškimi rekli pomešano slovenščino izdaja odtенок nekdanjega, za mladi rod odraslega avstrijskega porekla — eden izmed tistih, ki na vsakem mestu poudarjajo, da še znajo nemški. Prikupljiva Jerasova hči tvori nekak most od očeta do svojega ljubimca Šimna, brezposelnika, nekakega cankarsko barvanega popotnika, ki blodi in s kritičnim očesom spremlja vso to pokvarjeno družbo okrog sebe, dokler se ob močni ljubezni ne dovrši v njem notranji prevrat: vrnitev k rodni grudi.

Živo nasprotje nestalnemu Šimnu je njegov ljubezenski tekmeč Leon Grünstein, odvetniški pripravnik — tip sodobnika, kakršne srečujemo največkrat pred pošto: udejestvuje se v vseh mogočih društvih in klubih, je amateur v vseh strokah in hoče povsod imeti odločujočo besedo. Samo po sebi je tudi razumljivo, da ga mora bogata Jerasova hči ljubiti, če pa tega ne, pa vsaj biti njegova nevesta!

Ob glavnem dejanju, ki se pleče ob posmrtninskem zavarovanju, se pa prepletajo še druga, za razumevanje oseb in podajanje značajev nič manj važna dejanja. S široko kretnjo kaže Vombergar Jerasa, kako skuša obogatiti z zavarovanjem Šimna in z ženitvijo z »bogato« baronico Grünsteinovo, kako ženi hčer s »hišnim snubcem« Leonom, s katerim ima Jeras očividno še svoje posebne

namene, pri tem se mu pa izgublja pogled na pristrčne odnošaje med Miro in Šimnom, ki čedalje vidneje prehajajo v ljubezen. Najmočnejša in za Vombergarja značilna je četrta slika: »Po polju pa rožce cveto«, kjer se prizorišče spremeni v senožet in kjer nastopajo mesto malomeščanskih tržanov kmetje - kosci, nekaki antipodi ple-salcem okrog Zlatega teleta. Scena se bohotno razmahne, zaživi šal in dovtipov, ljudskih rekel in izročil, ki se strnejo v simfonijo narodne pesmi. Gledalca pritegne v nov svet ljudskosti in domačnosti, ki raste tem močnejše pred njegovimi očmi, kolikor bolj se zavarovalcem spodmikajo tla pod njegovimi nogami. Vedno jasneje postaja, da so, zidajoč na ljudsko neumnost, zidali gradove v oblake. Ob končnem, naravnost gogoljevskem prizoru se razpleto in razkrinkajo stari naklepi — tvoreci stoje osramočeni pred gledalcem, ko oblast prepove posmrtninsko zavarovanje. Triumfira pa ljubezen, ki je proti vsemu pričakovanju zrasla med Šimnom in Miro in ki si zgradi nov dom na posestvu tete Mete. Nad zlobo in sramotno spekulacijo je zmagalo zdravje, zemlja, ljubezen!

Fr. Kayssler: Igralčevi zapiski

Odi profanum.

Kadar pravi igralec igra, pride vse sovraštvo, ki mu ga vliva profanum vulgus, do izraza. Njegova umetniška napetost je polovica čaščenja umetnostne svetosti, polovica pa sovraštvo proti profanosti... In profano mu je v trenutku igranja vse, kar ni obenem z njim v sanjskem stanju.

Po tem lahko sodimo, kaj pomenijo za pravega igralca tisočeri profani bolj ali manj prostovoljni šumi iz občinstva.

Duševni zvok.

Blagoglasje pri igralcu ne tiči v glasu, temveč v duši. In dušo v glasu slišijo vsa ušesa, ki jim je dano, da slišijo ta duševni zvok, vsa ušesa, ki znajo razlikovati čutne dražljaje od duševnih zvokov.

Vročje svarilo.

Ako bomo nadaljevali s tem, da bomo desetletje za desetletjem proizvajali samo prodajne predstave za občinstvo, namesto da bi igralčevo leto porazdelili v prvič: nevidno delo v delavnici, drugič: javno igranje in tretjič: počivanje, ki pa ni samo lenarjenje in postopanje, temveč po globokih naravnih zakonih najintenzivnejši razvojni proces, možen samo v stanju počitka — če bomo nadaljevali tako, potem bomo morali po tridesetih letih sploh prenehati za pojmom gledališke kulture tudi samo v sanjah stremeti.

Izključeno je živeti brez kazni desetletja duhovno od dneva v dan, tako, kakor živi zdaj gledališka umetnost.

Zato, ker nam manjka časa, časa, časa, edinih plodovitih tal, iz katerih zraste lahko umetnot, zato, ker moramo venomer, brez prestanka z izvršitvami zaslužiti samo denar, namesto, da bi se učili, poskušali, poglobljali in koncentrirali — zato tudi cela vrsta dvomljivih poskusov, ki se prodajajo za gotove umotvore in ki hinavčijo rezultate, ker mislijo, da tako mora biti.

Dajte nam časa za tiho rast naše umetnosti, potem bo tudi res rasla in velik del vseh neplodovitih in grdih prerekanj o raznih »smereh« bo sam po sebi izginil.

Gledališče in država.

Dokler država ne bo spoznala, da je lahko gledališče ena najplemenitejših in obenem najneposrednejših izraznih oblik za čustveni nivo našega naroda, in da je tako eno najmočnejših orožij zoper notranje sovraže, zoper materijalističnega duha in strankarske razprtije, tako dolgo ne verujem v možnost resnično globokega in temeljitega okrevanja našega gledališkega življenja.

Toda priti mora in prišel bo dan, ko bo država spoznala, da mora pomagati in sicer ne kakor darežljivo razpoloženi mecen, temveč kakor posebljena ljudska volja, ki je odločena braniti z vso silo vse dobro proti nizkotnosti.

Človek.

Človek je alfa in omega vsake skupnosti in človek je alfa in omega vsake umetnosti. Človek je edina domovina, ki jo gledališko življenje še vedno ima, v zlic vsemu. In če se še toliko kvasa, da so človek in služba temeljito različne zadeve, da so osebni in stvarni interesi protivni, če se piše še toliko razprav, kje prenehajo meje človeka in kje začenjajo meje umetnika — jaz ostanem pri tem: v človeku leži središče, okrog katerega se vse vrti, pa najsibo umetnost ali življenje, najsibo osebnost ali pa stvar; v človeškosti je točka, okoli katere se zbiramo vsi, pa četudi smo še tako različni, pri kateri se srečamo in pri kateri se moremo sporazumeti. Treba je samo, da zbudimo zato v nas pravo voljo. In ta volja je spet edinole in samo: spoštovanje.

Odgovornost gledališča.

Igralska umetnost ima neposredno moč, ki učinkuje na dušo zdravilno. Neki zdravnik za duševne bolezni je svojčas poročal, kako se je v nekem primeru duševne razbitosti, ki ji zdravniško ni mogel do živnega, bolezen znatno poboljšala, ko je pokazal pacientki na odru izvestno igralko.

Kako ogromen opomin na čut odgovornosti nas mora vse globoko zadeti spričo enega samega takega dejstva! In sicer vprav danes!

Igralska umetnost ima neposredno moči, ki učinkujejo na dušo zdravilno. Iz tega sledi, da ima tudi moči, ki učinkujejo razdiralno. Zavedajmo se tega in ravnajmo po tem!

Krik.

Gledališče človeka v ljudeh ubija, namesto da bi ga obudilo in privedlo človeka k človeku. Ne da mu nikoli, da bi prišel do samega sebe, trga ga neprestano v vse njegove sestavne dele. Toda lahko bi bilo drugače, če bi našla ta umetnost nekoč obliko, ki bi bila zanjo primerna. — Te besede moram zapisati po tridesetih letih poklica. Pa saj ni nikoli prepozno, za nič. Mogoče jih bo pa le nekoč nekdo čital, nekdo, ki bo to čutil, ki bo našel pot, da bo vse to bolje napravil.

Kako bi bilo?

Kako bi bilo, če bi hotel igralec, ki igra vedno same vzore: junake, demone itd. enkrat navsezadnje tudi poskusiti, da bi služil v življenju za vzor? Biti v svojih najboljših primerkih vzor celega človek, najmanj pa — v današnjem času klavernega življenjskega načina — vzor vnanje dobro vzgojenega človeka. Kako bi bilo?

Umetnost in kritika.

Umetnost si prizadeva razširjati radost, ono veliko radost, ki vsebuje tudi gorje. Kritika, ki jo poznam jaz, pa si prizadeva, radost razdirati. Da radost vzlic temu ne ugasne, je samo dokaz za neuglasljivo moč vsake umetnosti.

Ne odnehati.

Ne odnehati zaupati, biti venomer razočaran — in kljub temu ne odnehati zaupati: to se pravi biti človek do dna.

Pota in cilji.

Stvari, za katere rabimo največje besede, kakor življenje, umetnost, da, upam se reči, tudi: smrt — vse to niso poslednje stvari ali cilji. Za tem je še nekaj. To so samo sredstva in pota do tja.

Bogovi.

Vsak nosi v sebi Boga, ki si ga je zaslužil.

»Na zapadni strani dramskega gledališča imate med stavbo in cipresno mejo v tistem kockastem tlaku poleti ob vsakem naliwu malo jezerce ali velelužo, pozimi pa stalno močvirje.«

— Oprostite, letos so nas v časopisju opetovano obdelavali radi zanemarjene zunanosti naše Drame in njene okolice. Za tisto lužo pa res nič ne moremo. Nam igralcem ne dela preglavce, saj smo vajeni vseh vremenskih sprememb in sploh vsega, kar se godi nad nami. Toda za obiskovalce naše Drame nam je žal: komaj stopijo iz zakurjene hiše, že čofotajo po luži in iščejo kopnega. Zato so se baje zadnjič sestali inženjeri in cestni strokovnjaki v posebno komisijo, resno pretresali to dramsko lužo z ozirom na njen postanek, položaj in odstranitev njeno, vendar so pozneje po strokovni oceni in prevdanku spoznali, da je odstranitev luže mogoča šele po končni izpeljavi regulirane Ljubljaniice. Ker pa tistih Ljubljaničanov, ki bodo to končno regulacijo dočakali, baje še ni rojenih, se tudi midva lahko udava lepo v božjo voljo in v to dramsko lužo.

»Ne zamerite in me prav razumite! To lužo sem omenil samo zato, ker je naravnost simbolska za Vašo hišo: vsak naliv in vsaka nevihta se pri Vas delj pozna kot pa pri drugih hišah. Drugje znajo hude vremenske izpremembe vsaj nekako zakriti, pri Vas pa ne.«

— Eh, mi boste že dovolili! Gledališče je rahla stavba in občutljiva ustanova. Njegovo nihalo zatrepeče pri slehernem stresku.

»Tudi vi mi dovolite, prosim. Res je, da sem bival doslej v tujini, toda zadnjo sezono sem bil ves čas doma in sem pazno spremljal delo naše Drame. Za letos me pa res ne boste več vlekli.«

— Prosim, prosim. Sem že na vse pripravljen. Vendar pa upoštevajte, da sta nam letos otežkočila delo dva nepričakovana dogodka: nenadna smrt Nj. Vel. kralja in velika obolelost med člani. Po drugi strani pa nam morate priznati, da smo zmogli veliko dela in to z razmeroma dobrim uspehom. S tega stališča smatramo letošnjo sezono in njeno delo za normalno, ki ni zaostalo vspričo težkih razmer za delom kake druge sezone.

»Zapik! Rad bi Vam povedal samo par svojih misli brez obzira na levo in desno. Z enim samim obzirom: na stvar samo, t. j. na gledališče in njegov uspeh. V letošnjem repertoarju so nastale vrzeli, ki bi se dale opravičiti z razlogi, ki ste jih že Vi navedli. Vendar bi Vam za prihodnjo sezono odločno in zelo resno nasvetoval, da gojite mladinsko igro tako kakor ste jo včasih. Prav nič se Vam ni treba sramovati »Miklavževega večera« in prav tako okusnih »božičnic« za otroke in odrasle. Vsaj za otroke boste morali prihodnje leto pošteno poskrbeti, da popravite, kar ste jim ostali na dolgu zadnji dve leti. »Mladina je povračilo«, te besede veljajo posebno za gledališče. Če se Vam že ta najmlajša publika

ne smili, da nima v dveh ljubljanskih gledaliških nobene predstave, potem pa vsaj pomislite, da bo v par letih narastla iz teh malčkov resna gledališka publika.

Glede vsega ostalega repertoarja bi pa pripomnil, da bodite vsaj toliko previdni, da ne boste dajali nobenih srednje kvalificiranih iger. Vsaka premiera bodi dogodek. Močne drame in efektne veseloigre! Dunajski ravnatelj Jahn se je ravno pred kratkim bahal po časopisih, da ne pozna nobene gledališke krize več, odkar je odkril okus svoje publike. Izbral je zanjo povsem umetniški repertoar in dobro zasedbo. Tudi Vi bi lahko imeli za dobre predstave obilo občinstva. Nič se bati!

Prosil bi Vas, da organizirate in izvedete že enkrat posamezna in celotna gostovanja z Mariborom! To, kar ste letos začeli, moramo samo pozdravljati. Nadalje ima tudi provinca pravico do Vaše umetnosti. Vsaj ravno toliko kot Ljubljana. Letos ste z »Bunburijem« imeli v Kranju prav lep uspeh. Lani na prostem. Naprej, gospoda, ne nazaj! Poglejte vendar, kaj se dela v tem pogledu zunaj v velikem svetu!

In še nekaj, na uho: bojte se, da ne padete v skušnjavo — uradniškega birokratizma. Enkrat sem že imel priliko, da sem povedal o njem svoje mnenje, ki ga pa danes zopet ponavljam, ker mislim, da ga je treba: birokratizem v gledališki umetnosti ali v katerikoli drugi sploh — je prvi in najvidnejši znak nesposobnosti.

Torej: pogum in naprej v bodoči sezoni!«

(P. S.: Nič mu nisem odgovoril na te besede. Ko sem jih pa pozneje premišljeval — sem mu bil hvaležen zanje.)

Gledališki razgled

V Pragi imajo na Vinogradih premiero Mih. Šolohove igre »Razrušena zemlja«, Stavovsko gledališče igra Katajeva »Cvetno cesto«, Narodno pa med drugimi Bourdetovo komedijo »Časi so slabi«. Nemško gledališče igra »Dantonovo smrt«, »Malo Sestrično iz Varšave«, oder »D 35« pa »Švejka«.

V Českoslovaški je angažiranih 135 avstrijskih (nemških) gledaliških igralcev, to je za polovico več ko lani.

*Berlin igra: Deutsches Theater »Michael Kohlhaas« (spisal Walt. Gilbricht); Volksbühne »Zlati venec«, Kurfürstendamm »11 vragov«, igra iz nogometaškega življenja (Georg Fraser); na Deutsches Künstlertheateru pa gostuje znana igralska družina Ferdinanda Exla s Krausewitterjevim »A. Hofrom« in Hamikovo igro »Vesela božja pot«.

V Beogradu imajo premiero Petrovičeve igre »Osvobojenje Koste Sljuke«; nadalje Bernsteinovo dramo »Tajnost«, Škvarčinovo »Tuje dete« (Kostov).

Zagreb igra: »Časi so težki« (Bourdet), »Beneški trgovec«, »Med včera j in jutri« (Božena Begović) in »Sestrična iz Varšave« (Verneuil). Zadnja dva dneva maja gostuje skupina dunajskega »Burgtheatra«, v kateri sodelujejo med drugimi dame Wagener in Pünkösdy ter igralka Tressler in Siebert. Igrali bodo dramo »Zadeva Claasen« (Erich Ebermayer) in komedijo »Caprice« (Sil Vara).

V Varaždinu gostujejo Osiječani z igrani: »Tuje dete« (Škvarkin), »Cesar Imbrek« (Sretenović) in »David Golder (Nemirowski-Noziere).

V Gradcu igrajo med drugim »Ženitno ponudbo« (Gogolj) skupno s Strindbergovo »Gspodično Julijo«.

Lastnik in izdajatelj: Uprava Narodnega gledališča v Ljubljani. Predstavniki: Oton Župančič. Urednik: Ciril Debevec. Za upravo: Karel Mahkota. Tiskarna Makso Hrovatin. Vsi v Ljubljani.

KOLINSKA
CIKORIJA

je naš

pravi

d o m a č i
i z d e l e k

Priporoča se Vam

»SLAVIJA«

Jugoslovanska zavarovalna banka d. d. v Ljubljani

za zavarovanje

proti oškodovanju vsled požara, eksplozije, kraje, toče, nesreč itd.
na zgradbah, opremi, tvornicah, avtomobilih kot tudi na lastnem
telesu in življenju

Podružnice: Beograd, Sarajevo, Zagreb, Osijek, Novi Sad, Split

Glavni sedež: Ljubljana, Gosposka ulica 12

Telefon števil. 2176 in 2276

ZLATO TELE

Satirična komedija v petih slikah.

Spisal: Joža Vombergar.

Režiser: Milan Škrbinšek.

Jeras Jurij, kavarnar in posestnik	Česar
Mira Jerasova, njegova hči	Mira Danilova
Šimen Jeras, njun daljni sorodnik	Gregorin
Meta Jerasova, njihova daljna soro- dnica v Dolu	P. Juvanova
Sovdat Grega, tudi njihov daljni sorodnik	Plut
Helena Grünstein, »baronica« in posestnica	Medvedova
Leon Grünstein, Helenin sin, odvetnik	Sancin
Blaznik Janez, Helenin zet, upokojeni župnik	Jerman
Jera Blaznik, Blaznikova druga žena	Gabrijelčičeva
Burja Miha, podkovski mojster	Lipah
Fani Burjeva, njegova žena	Slavčeva
Löschnigg Franc, komerc. svetnik	Drežovec
Sagmeister Ivan, zavarovalni agent	Bratina
Lužarica, posestnica na Dobravi	Rakarjeva
Jare Joža, trgovski pomočnik pri Lužarici	Crnobori
Tilka, natararica pri Jerasu	Rainerjeva
Janez, hlapec pri Jerasu	Potokar
Miha, kosec	Daneš
Župan	Pianecky

Načelnik gasilcev, narednik-vojak, poštar, pastir, koseci, tržani.

Godi se v podeželskem okolju. — Čas sedanjosti.

1. slika: V boj za človeško stvar. 2. slika: Velik glas gre od doma. 3. slika: A stvar postaja košljiva... 4. slika: Po polju od doma pa doli za Draveo... 5. slika: ...

Blagajna se odpre ob pol 20.

Parter: Sedeži I. vrste . . .	Din 28.—
„ II. - III. vrste . . .	„ 26.—
„ IV. - VI. „ . . .	„ 24.—
„ VII. - IX. „ . . .	„ 22.—
„ X. - XI. „ . . .	„ 20.—
„ XII. - XIII. „ . . .	„ 18.—

Lože v parterju
„ v I. redu
„ balkonske
Dodatni ložni sedelci

Din 100.—
„ 100.—
„ 70.—
„ 20.—
„ 20.—
„ 15.—

Balkon: Sedeži I. vrste . . .	Din 20.—
„ II. „ . . .	„ 16.—
Galerija: „ I. „ . . .	„ 14.—
„ II. „ . . .	„ 12.—
„ III. „ . . .	„ 10.—
Galerijsko stojšče . . .	„ 2:50
Dijaško stojšče . . .	„ 5.—

VSTOPNICE se dobivajo v predprodaji pri gledališki blagajni od 10. do pol 1. in od 3. do 5. ure v opernem gledališču. Predpisana taksa za prevoz je vračunana v cenah.

D

„Sem samo
pol
človeka“

ČE NIMAM DOBRE KAVE
DOBITE DNEVNO SVEŽE PRAŽENO LE

PRI TVR **B. MOTOH**
LJUBLJANA, VODNIKOVA TRG 5.

BIZJAK

keksi
biskviti

SO

n a j b o l j i !